

REPUBLICA MOLDOVA

RAIONUL LEOVA

SATUL BOROGANI

RAPORT DE ACTIVITATE A APL BOROGANI
pentru 2023

Prezentat în cadrul

Sedinței CONSILIULUI LOCAL BOROGANI
2023

**«Oamenii se urăsc pentru că se tem,
se tem, pentru că nu se cunosc
și nu se cunosc, pentru că nu comunică.»
Martin Luther King**

Stimați consilieri, invitați, oaspeți!

Este deja o tradiție ca la începutul fiecărui an raportăm onest și sincer, în fața comunității despre ce s-a realizat în anul precedent. Acum că anul 2023 s-a încheiat, putem trage o linie, pentru a însuma rezultatele obținute în activitățile pe care le-am desfășurat, să tragem niște concluzii, să stabilim punctele forte ale activității ce au asigurat succesul, dar și să menționăm punctele slabe ce au fost motivele insucceselor, în același timp, să învățăm niște lecții, ce ne vor fi de folos în activitatea din anul ce a început.

În conformitate cu prevederile Legii privind Administrația Publică Locală, articolul 29, Vă prezint Raportul cu privire la starea economico- socială și de mediu a satului Borogani. Raportul conține momentul bilanțului, ce se referă la capacitatea efectivă a administrației publice locale de a rezolva cu responsabilitate treburile publice și de a gestiona patrimoniul localității în interesul comunității locale pe principiile autonomiei locale.

Consider că prezentarea raportului anual de activitate este nu doar o datorie a noastră, ci și o necesitate, această lucrare reprezentând un instrument prin care cetățenii satului Borogani sunt informați despre modul și eficiența rezolvării treburilor publice, în contextul preocupării pentru o reală deschidere și transparență a instituției noastre, și nu o lucrare care să aibă scopul ca primarul să se laude, așa cum pretind unii.

Onorată asistență! De o bună vreme, vreo 20 de ani încoace, cuvântul „criză” este pe buzele tuturor, iar efectele ei le resimțim cu toții, și anume: lipsa locurilor de muncă bine plătite, fapt ce a motivat plecarea oamenilor, în special a tinerilor, persoanelor apte de muncă, la muncă și cu traiul peste hotare, iar drept urmare a acestui fenomen, ne confruntăm cu foarte multe probleme: creșterea infracțiunilor în rândurile minorilor rămași fără îngrijirea părintească, lipsa acută de specialiști calificați în toate domeniile, inclusiv în administrația publică locală. În mare parte am rămas în teritoriu cu pensionari bolnavi. De asemenea, avem un mediu de afaceri „în suferință”, și altele. Toate problemele societății noastre, începând cu 2020, au fost agravate cardinal de criza pandemică, iar din 2022 – de războiul din Ucraina., dar și de inflație, respectiv, de creșterea prețurilor.

Chiar dacă administrația publică locală nu poate să desfășoare activitate economică sau să creeze locuri de muncă, ea poate să impulsioneze dezvoltarea economică locală prin crearea condițiilor la nivel local pentru antreprenori, ea are scopul să asigure condițiile unui trai decent, astfel încât cetățenii să beneficieze de facilitățile obligatorii într-un sat. Este extrem de dificil de muncit în administrația publică locală în condițiile care s-au creat astăzi: cu un buget mic, dar cu mari și multe probleme, cu un număr foarte mic de cetățeni angajați legal în câmpul muncii, cu o scăzută inițiativă locală de a relansa activitățile economice, pe fonul activității dezorganizate, haotice a agenților economici. Dar, chiar și în aceste condiții, programul pe care mi l-am asumat, venind la primărie este unul eficient, un program care schimbă spre bine fața satului nostru.

Astfel, din 2015 încoace, inclusiv 2023, în satul Borogani au fost derulate o serie de investiții, au fost dezvoltate o serie de servicii, toate având drept scop transformarea satului nostru într-un loc civilizată în care să domnească ordinea, curățenia și bunul simț. Despre multe dintre ele v-am comunicat în cadrul adunărilor generale din perioada 2016-2023. Astăzi am să mă refer la activitățile întreprinse în anul 2023. Totodată țin să menționez că rapoartele cu privire la activitatea primăriei și a primarului pentru anii 2015-2022 le puteți citi în întregime pe pagina web a primăriei: www.borogani.sat.md.

Cu toate că anul 2023 a fost un an electoral, că și în acest an au fost resimțite efectele crizelor din anii precedenți, totuși am demonstrat performanță, am înregistrat noi și mari reușite ce au contribuit la îmbunătățirea vieții locuitorilor din sat.

Rezultatele atestate sunt un efort comun al întregii echipe, a aparatului Primăriei și a serviciilor subordonate, care au depus o muncă considerabilă pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate.

Am reușit și grație perseverenței, buneii organizări, eforturilor comune ale tuturor instituțiilor din teritoriu, agenților economici și, nu în ultimul rând, implicării, participării locuitorilor adulți, elevilor, tinerilor din sat. De aceea, de la bun început doresc să mulțumesc tuturor pentru implicare și pentru sprijinul acordat.

APL Borogani este reprezentată de Primărie și Consiliul Local. În activitatea de zi cu zi, randamentul unei munci eficiente se datorează în mare parte lucrului în echipă. Pentru început am să vorbesc despre angajații primăriei. Echipa de specialiști ai primăriei nu este deloc numeroasă. De aceea, vreau să atrag atenția că e destul de dificil să facem față cerințelor și atribuțiilor acordate prin lege atunci când nu numai că nu ai resurse financiare, dar nici resurse umane.

Așadar, în statele de personal ale primăriei sunt 6 unități: primar cu aparatul de 5 unități, cu statut de funcționari publici, dintre care 1 secretar al Consiliului Local (01.04.22), 1 percepător fiscal (10.03.2022), 1 specialist principal în reglementarea regimului funciar (angajat prin concurs la 26.10.2021), 1 contabil-șef, 0,5- specialist recrutare și 0,5 – specialist în relații cu publicul și atragerea fondurilor, (angajat prin concurs la 17.02.2020). Pe lângă Primărie activează serviciul de Asistență Socială cu 1,0 unitate. Dacă e să analizăm personalul din perspectiva vârstei, atunci vârsta medie a funcționarilor publici ai Primăriei Borogani este de 40 de ani, dintre care 1 de vârstă pensionară. Cel mai tânăr angajat are 22 de ani. Dacă e să analizăm în aspectul de gender, atunci 100% din angajați sunt femei.

La capitolul personal avem 2 mari probleme:

- Funcțiile din aparatul primarului nu sunt atractive pentru bărbați;
- Funcțiile din aparatul primarului nu sunt atractive pentru tineri;

N.B. Din observațiile făcute pe parcursul activității, aceste locuri de muncă nu sunt atractive pe motiv că salariile sunt foarte mici, raportate la salariile din alte domenii de activitate, precum și la prețurile de consum și, nu în ultimul rând, la cerințele postului și sarcinile incluse în fișa de post, gradul sporit de stres zilnic, chiar și la atitudinea neprietenoasă, violentă, pe alocuri, a locuitorilor față de acești angajați. De aceea oamenii aleg să se angajeze în domeniile mai bine plătite, cu mai puțină interacțiune cu oamenii, cu mai puțin stres, sau să plece la muncă peste hotare.

Conform statutului, atribuțiilor legale, Consiliul Local este organul local DELIBERATIV, adică organul care primește decizii, în conformitate cu legislația în vigoare (Parlamentul satului), iar primarul, împreună cu funcționarii primăriei este organul executiv local, adică execută, îndeplinește deciziile aprobate de consiliu (Guvernul satului).

Cu referire la componența Consiliului Local Borogani

Consiliul Local Borogani, conform numărului de locuitori din localitate, are 13 consilieri locali.

Până la 14 noiembrie 2023, Consiliul Local Borogani a activat în următoarea componență:

1. Jalbă Vasilisa
2. Cașu Stipanida
3. Talai Viorica
4. Talai Tudor
5. Culeac Elena
6. Buzilă Vladimir
7. Butnarcu Svetlana
8. Savițki Gheorghe
9. Sandu Elena
10. Talai Dumitru
11. Cacealapa Mihail
12. Puzderi Lilia
13. Grosu Gheorghe

La data de 14.11.2023, în urma rezultatelor alegerilor locale din 05.11.2024, au fost validate mandatele următorilor consilieri locali:

1. Jalbă Vasilisa
2. Jalbă Maria
3. Talai Viorica
4. Talai Tudor
5. Culeac Elena
6. Buzilă Vladimir
7. Butnarcu Svetlana
8. Savițki Gheorghe
9. Sandu Elena
10. Paiu Ludmila
11. Cacealapa Mihail
12. Puzderi Lilia
13. Jalbă Victor

Pe parcursul anului 2024 au fost desfășurate 10 ședințe ale Consiliului Sătesc, în cadrul cărora au fost aprobate 117 decizii. Au fost examinate, inclusiv, 36 de cereri de la cetățeni.

După cum știți, în gestiunea Primăriei sunt 5 instituții din teritoriu, și anume:

1. Grădinița „Andrieș”;
2. Casa de Cultură;
3. Muzeul;
4. Bibliotecile: biblioteca publică
5. Colectivul –model „Busuioc Moldovenesc” care activează pe lângă Casa de Cultură.

În afară de aceste instituții, activitatea cărora este gestionată, monitorizată de către primărie, în teritoriu mai activează:

1. Liceul Teoretic „Grigore Vieru”;
2. Gimnaziul „Vasile Badiu”;
3. Centrul de Sănătate.

Aceste instituții sunt la autogestiune, adică își planifică și cheltuie sursele financiare independent, precum și își planifică și desfășoară activitatea statutară independent. Primăria și aceste instituții sunt în relație de colaborare, și nu de subordonare.

În afară de instituțiile menționate mai sus, în teritoriu activează și Oficiul Poștal care se subordonează filialei Comrat a Î.S. „Poșta Moldovei” și Postul de Poliție care se subordonează Inspectoratului de Poliție Leova cu care Primăria colaborează în vederea acordării de servicii calitative cetățenilor din sat.

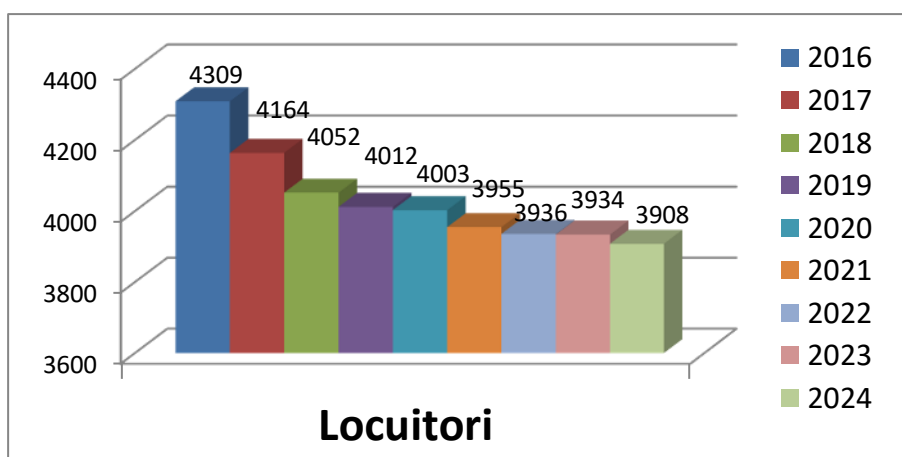
Una dintre obligațiunile fundamentale ale Administrației Publice Locale este gospodărirea eficientă a patrimoniului sau a bogățiilor, proprietăților localității.

Așadar, ce patrimoniu are satul Borogani?

În primul rând, cel uman:

În localitatea Borogani la 1 ianuarie 2024 sunt puși la evidență 3908 cetățeni. Numărul locuitorilor este în scădere, comparativ cu 4.309 în 2015.

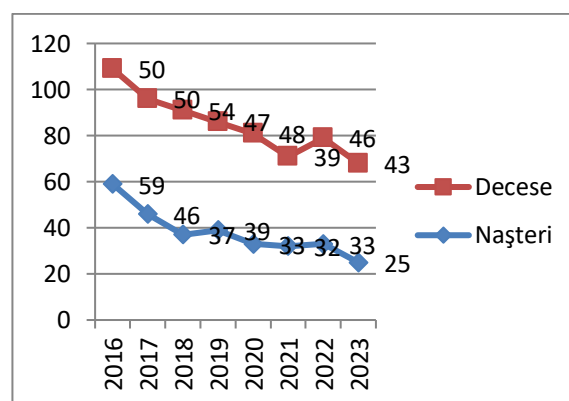
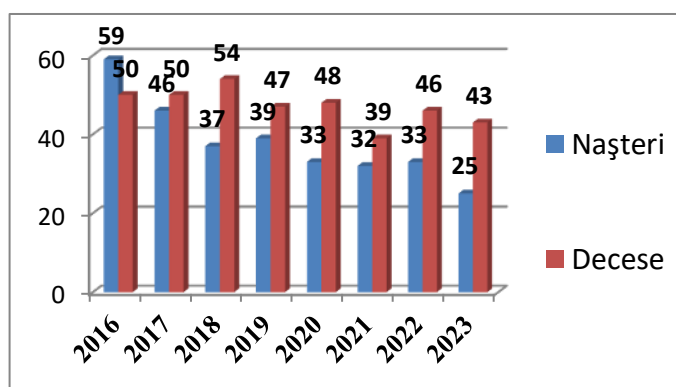
Avem 1.276 de gospodării.

Situația demografică în ultimii cinci ani a fost determinată de o scădere a populației, și chiar dacă până în 2016 ne mai încuraja faptul că nașterile, atunci din 2017-

2021, decesele au depășit nașterile, în 2018 și 2020, considerabil. În total în ultimii cinci ani s-au născut 307 și au decedat 377 persoane:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TOTAL
S-au născut	59	46	37	39	36	32	33	25	307
Au decedat	50	50	54	47	48	39	46	43	377
Căsătorii	23	16	20	22	14	17	15	18	145

Patrimoniul funciar, adică pământ, terenuri.

Cadastrul Funciar al UAT Borogani

	Destinația	2023	2024	S-a mărit	S-a micșorat
1	Suprafața totală a unității administrativ-teritoriale Borogani	6543,72	6543,72		
2	Terenuri cu destinație agricolă inclusiv:	5337,5	5337,5		
	Arabil	3721,98 ha	3722	0,02	
	Pârloage	47,36 ha	47		0,36
	Plantații multianuale	295,36 ha	295		0,36
	Pășuni	933,54	934	0,46	
	Alte terenuri	339,26 ha	340	0,74 ha	
3	Terenurile satelor, orașelor	299,16 ha	299,16		
4	Terenurile destinate industriei, transportului, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale	19,18 ha	19,18		
5	Terenurile fondului silvic	764,01 ha	764,01		
6	Terenurile fondului apelor	118,57 ha	118,57		
7	Terenurile fondului de rezervă	5,3 ha	5,3		

Pe teritoriul localității își desfășoară activitatea 8 G.Ț care prelucrează **1429,33 ha** dintre care:

-terenuri proprietate a cetățenilor -1284,92 ha

-terenuri proprietate a primăriei -40,71 ha

-terenuri proprii -103,7 ha

-SRL-uri sunt 18 la număr care au în folosință o suprafață totală de **1682,83 ha** dintre care :

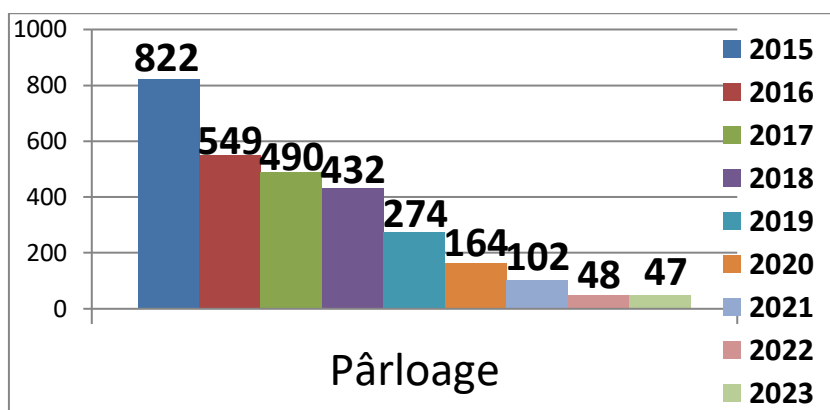
-terenuri proprietate a cetățenilor-1650,54 ha

-terenuri proprietate a primăriei -20,29

-terenuri proprii-12 ha

APL are în proprietate 5 bazine acvatice ,cu suprafața totală de 90,62 ,3 dintre ele fiind gestionate de către agenți economici din teritoriu,cu suprafața de 74,5 ha.

Una dintre condițiile ca pământul să fie cu adevărat o SURSĂ DE VENIT este că el trebuie să fie prelucrat. În acest sens, în ultimii șase ani se atestă o dinamică pozitivă. Din diagrama propusă observați că din an în an suprafețele neprelucrate devin tot mai mici:

Patrimoniul financiar, adică bani.

Notă: 1. Buget= transferuri+venituri locale

2. Transferuri=generale+speciale

3. Venituri proprii= mijloace colectate+impozit funciar+impozit pe venit din salariu+arenda

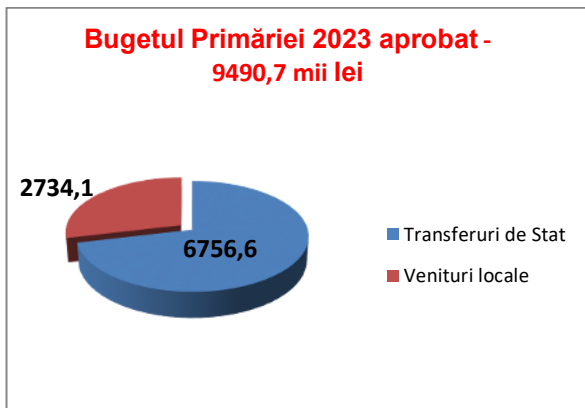
Ca noțiuni, vom analiza bugetul în 3 aspecte: bugetul aprobat, bugetul precizat, bugetul realizat. De asemenea, vom analiza bugetul și referitor la venituri, și referitor la cheltuieli. Și la venituri, și la cheltuieli vom opera cu noțiunile: venit/cheltuieli aprobate, venituri/ cheltuieli precizate, venituri/ cheltuieli executate.

Să începem cu veniturile.

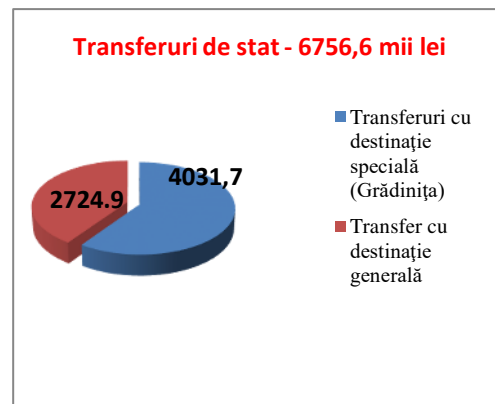
VENITURI		
APROBAT	PRECIZAT	EXECUTAT
9490700,00 lei	13965800,00 lei	13288400,00 lei

Bugetul primăriei a fost aprobat pentru anul 2023 prin Deciziile Consiliului local nr.8.7 și 8.8 din 08.12.2022 la partea de venituri în sumă de 9490,7 mii lei, dintre care transferuri de stat- 6756,6 mii lei, inclusiv transferuri cu destinație specială 4031,7 mii lei (Grădinița), transferuri cu destinație generală 2724,9 mii lei, inclusiv 1062,5 mii lei – Fondul rutier. Venituri locale- 2734100 lei, inclusiv: Mijloace colectate – 565300 lei (încasări–plata părintească Grădinița – 302,4 mii lei; servicii cu plată – 112,9 mii lei, iluminatul stradal – 150,00 mii lei), venituri proprii din impozite și taxe locale – 2168,8 mii lei(impozit

funciar - 446600 lei, impozitul pe venit din salariu – 962300 lei, arenda – 460600 lei, taxe locale – 299,3 mii lei.)

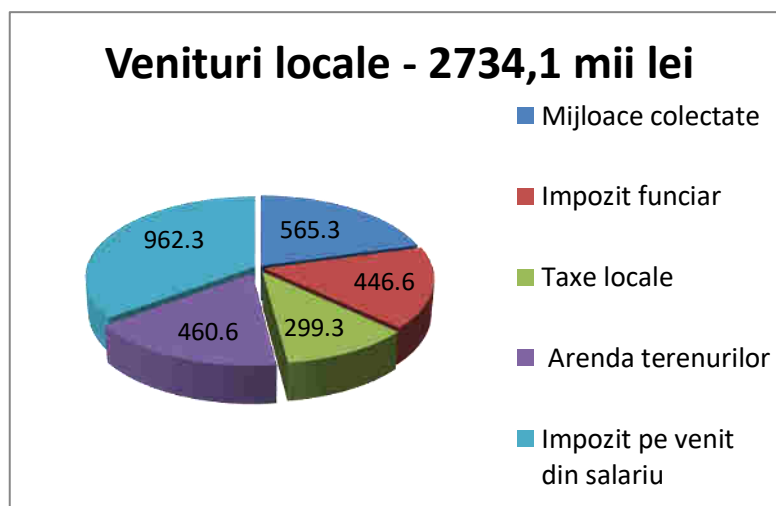

Analizând diagrama, atestăm faptul că 71% din buget sunt transferuri de stat și doar 29 la sută, venituri proprii.

59 % din transferurile de stat sunt cu destinație specială- Grădinița.

Venituri locale – 2734,1 mii lei

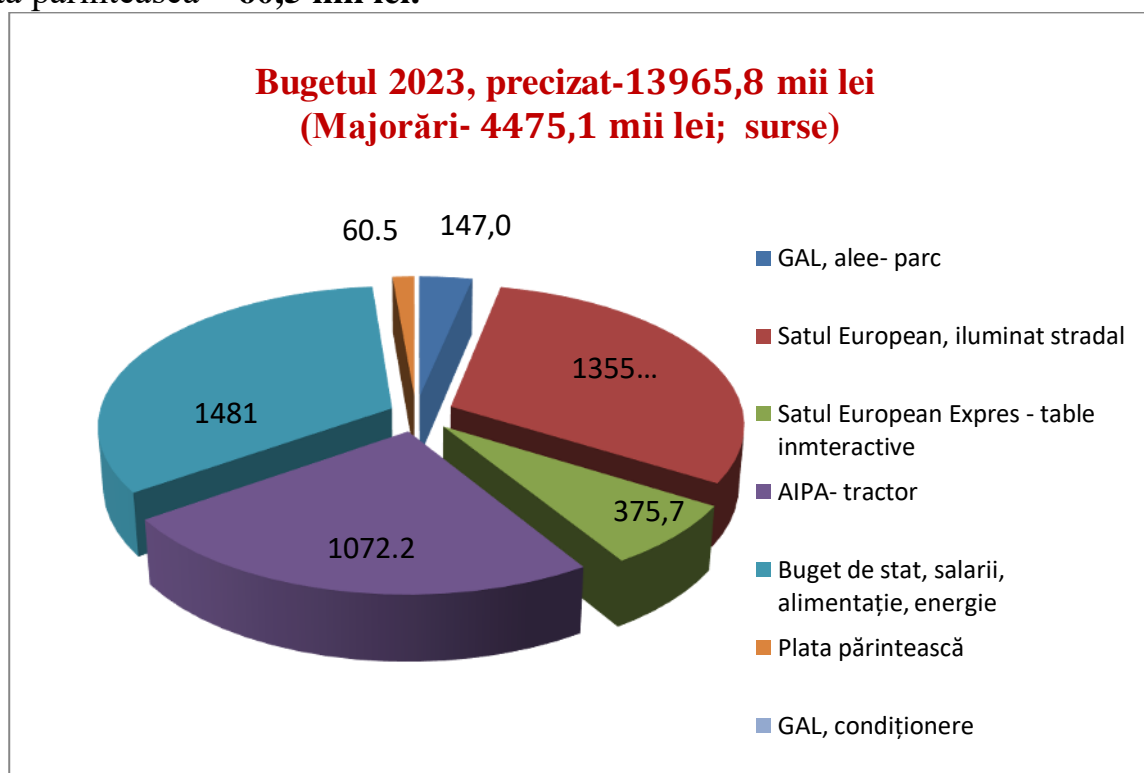
NOTA BENE: Transferurile de Stat se calculează în dependență de numărul de populație, suprafața localității, iar veniturile locale se acumulează din impozite și taxe locale, executarea cărora depind de munca angajaților primăriei în scopul acumulării impozitelor, dar și de responsabilitatea cetățenilor de a achita aceste impozite, precum și de cum achită locuitorii noștri plățile pentru arenda terenurilor arendate de la primărie și pentru serviciile acordate de primărie.

Ceea ce am explicat până la moment se referă la bugetul aprobat. Pe parcurs s-au făcut modificări, pentru că au intrat și alte sume în buget.

Bugetul a fost precizat la suma de 13965,8 mii lei. Modificările indicatorilor aprobați inițial se explică prin faptul că pe parcursul anului 2023 au fost atrase surse financiare extrabugetare în sumă de **4475,1 mii lei**, după cum urmează:

1. Atragerea granturilor în cadrul proiectelor de dezvoltare comunitară – **2933617,56 lei**:

- Achiziționarea aparatelor de aer condiționat pentru încălzire și modernizarea sălii de spectacol a casei de cultură – datorii din anul 2022, suma de **35454 lei** LAG “ Steaua Bugeac” ;
 - Proiectului LAG “ Steaua Bugeac” - ”Acces sigur pentru toți la Cultură și Sport” din satul Borogani, raionul Leova – **147000,00 lei**;
 - Achiziționarea unui tractor și a echipamentelor pentru deszăpezire și întreținerea spațiilor verzi în satul Borogani, raionul Leova finanțat de Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediul Rural – **1072200,00 lei**;
 - Instalarea rețelei de iluminare stradală în s. Borogani, raionul Leova finanțat de Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală (ONDRL) – **1355123,56 lei**;
 - Achiziționarea echipamentelor digitale- table interactive de tip display digital pentru Liceului Teoretic ” Grigore Vieru” din satul Borogani raionul Leova cu finanțare din Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL) – **323840 lei**.
2. Transferuri de stat cu destinație specială pentru grădiniță (gaz, electricitate, salariu) – **1481,00 mii lei**.
3. Plata părintească – **60,5 mii lei**.

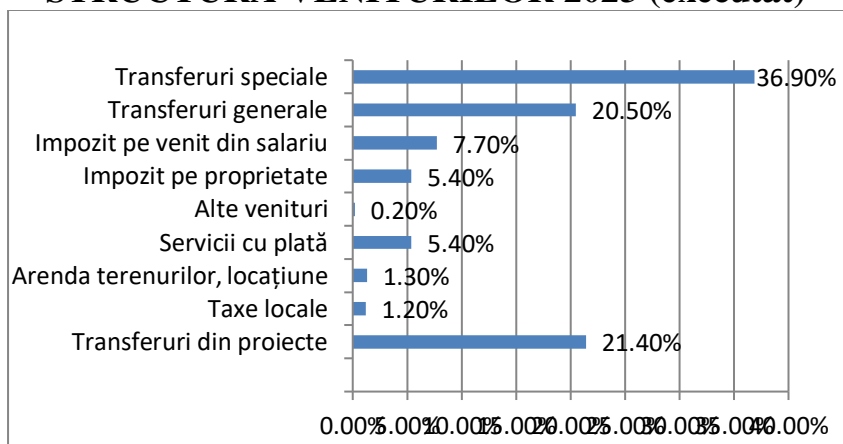
Executarea reală a părții de venituri constituie 13288,4 mii lei sau 95 % față de planul precizat.

STRUCTURA VENITURILOR 2023 (executat)

Venituri	Suma (mii lei)	%
Impozit pe venit	1026,5	7,7
Impozit pe proprietate	717,1	5,4
Taxe locale	158,6	1,2
Arenda și locațiunea	14,8	0,1
Servicii cu plata	713,2	5,4

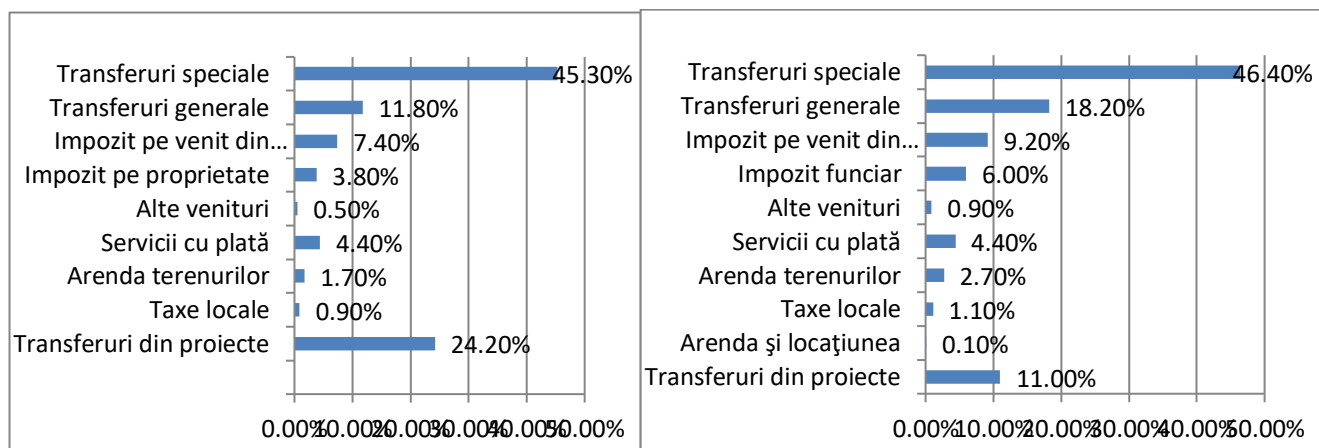
Arenda terenurilor	158,3	1,2
Alte venituri	16,0	0,2
Transferuri generale	2725,0	20,5
Transferuri speciale	4909,2	36,9
Transferuri din cadrul proiectelor	2849,7	21,4
Total	13288,4	100

STRUCTURA VENITURILOR 2023 (executat)

Total, executat- 13288,4 mii lei. (de comparat cu 2021, 2022)

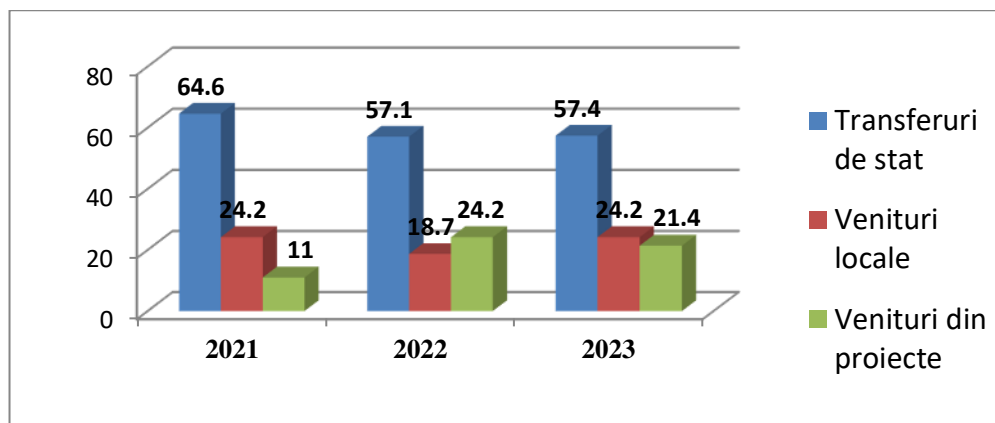
STRUCTURA VENITURILOR 2022 (executat) STRUCTURA VENITURILOR 2021 (executat)

Total, executat- **12175,9** mii lei.

Total, executat- **8614,8** mii lei.

Structura veniturilor 2021-2023 (executat)

Despre cum stau lucrurile în domeniul executării **veniturilor locale**, judecăm după datele din tabelul afișat și din diagramele propuse:

Calcularea și achitarea impozitului funciar, al arendei bunurilor imobile și taxelor locale

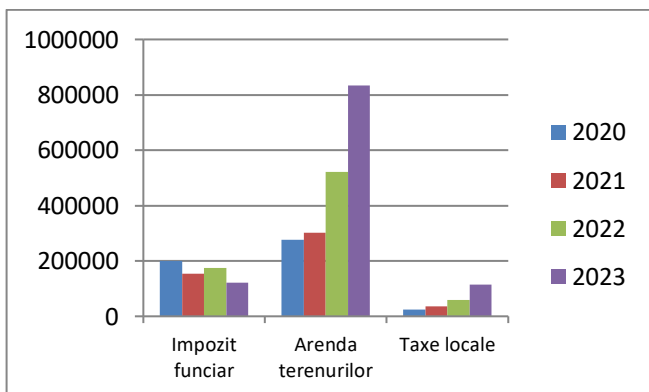
N	Plăți	Suprafața ha	Restanțe 2022	Calculat 2023	Achitat 2023	Restanțe 2023
IMPOZIT						
1.	Impozitul funciar pentru terenurile agricole arendate de G.Ț.	1323,61	26510,11	149016,13	166853,02	8673,22
2.	Impozitul funciar pentru terenurile agricole arendate de SRL	1904,94	38169,41	189180,52	210842,17	16507,76
3.	Impozitul funciar pentru terenurile agricole arendate de persoane fizice	44,05	3577,06	4540,53	3071,97	5045,62
4.	Impozitul funciar pentru terenurile aferente construcțiilor arendate de persoane fizice	10,845	10187,52	6758,95	1698,2	15248,27
	SUBTOTAL	3226.7	78444,10	349496,13	382465,36	45474,87
5.	Impozitul funciar pentru terenurile agricole prelucrate de persoane fizice și G.Ț.(care nu sunt date în arendă)	639.4	36459.51	31054,37	50271,72	17242,16
6.	Impozitul funciar al loturilor pe lângă casă/ art.82 (sote) 639.4 ha	339.00	17263.00	61800,00	63904	15159,00
7.	Impozitul pe pășuni	932,09	23528.47	25900	21115	28313,47
8.	Impozitul al bunurilor imobile(case)		10718.56	25129,32	31358,18	4489,97
9.	Impozitul funciar pentru terenurile agricole prelucrate ilicit (pasune)	62.88	7969.17	3781,39		11750,56
	SUBTOTAL	1917.24	95938,71	147665,08	166648,9	76955,09
	TOTAL IMPOZITE	5143.94	174382,81	497161,21	549114,26	122429,76
ARENDA						
1.	Arenda pentru terenurile agricole arendate de G.Ț.	81,5	109146.56	110757,20	50038,24	169865,52
2.	Arenda pentru terenurile agricole arendate de SRL	144,19	270518.96	254978,02	75682,49	449814,49

3.	Arenda pentru terenurile agricole arendate de persoane fizice	39,88	44225,78	17107,38	32864,72	28468,44
5.	Arenda pentru terenurile aferente construcțiilor arendate de persoane fizice	9,74	11993,17	9416,92	4677,35	16732,74
6.	Arenda pentru terenurile prelucrate fără contract (ilicite)	62,88	85081,50	83926,46		169007,96
	TOTAL ARENDĂ	338,19	520965,97	476185,98	163262,8	833889,15
1.	Amenajarea teritoriului		-6212,7	7100	8967,98	-8080,68
2.	Salubritatea		60314,35	145400	97716,00	107998,35
3.	Taxa pentru amplasarea obiectelor comerciale		4609,93	62500	51876,63	18534,15
	TOTAL TAXE		58711,58	215000,00	158560,61	115150,97
	TOTAL ACUMULĂRI		754060,36	1188347,19	870937,67	1071469,88

Restanțe

Plăți	2020	2021	2022	2023	A crescut/s-a micșorat
Impozit funciar	199711,55	152752,33	174382,81	122429,76	S-a micșorat cu 51953,05
Arenda terenurilor	277263,3	301861,71	520965,97	833889,15	S-a majorat cu 312923,18
Taxe	24500,29	35464,25	58711,58	115150,97	S-a majorat cu 56439,39
TOTAL RESTANȚE	501475,14	490078,29	754060,08	1071469,88	S-a majorat cu 317409,8

Hot. Judecătorei Cimișlia din 10.04.2019 – încasarea silită, suma 122464,00 lei.

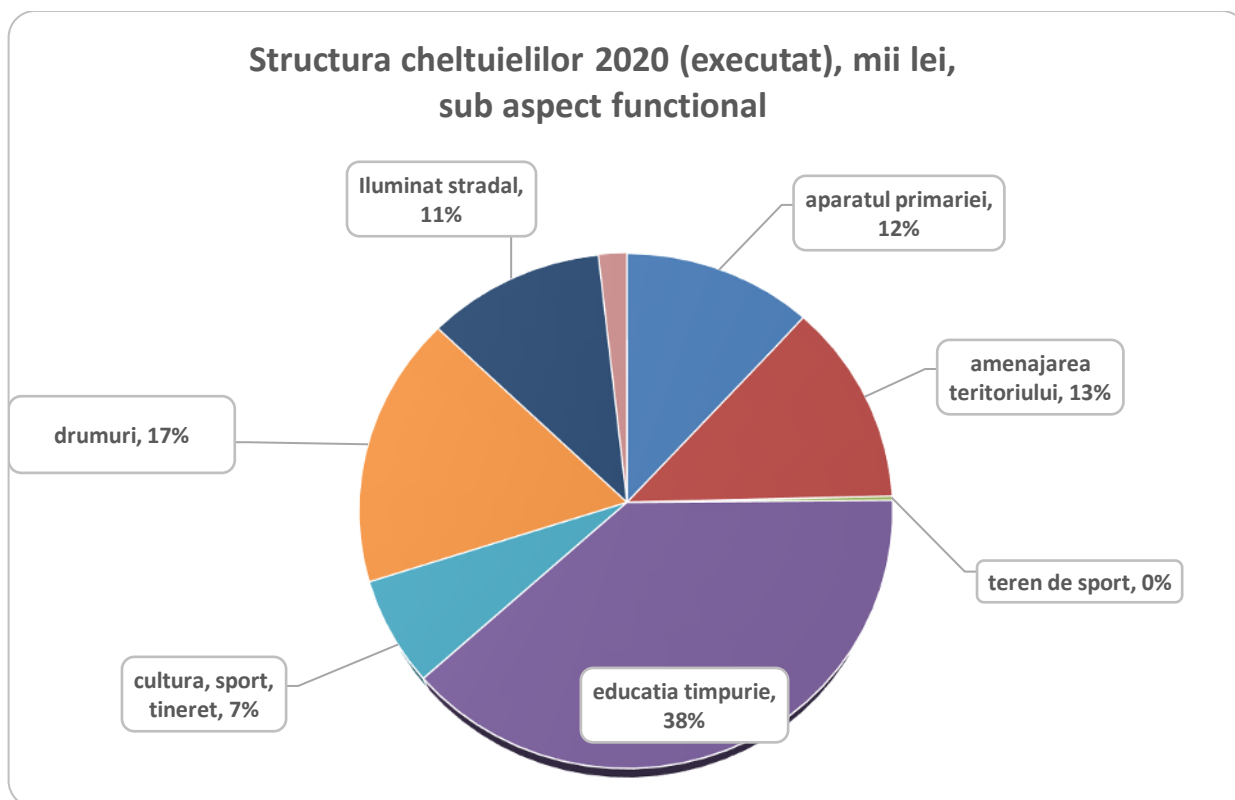

Trebuie să menționăm că în primele 2 luni ale anului în curs suma restanțelor s-a diminuat cu 21000,00 lei de la persoane fizice și _____ lei, de la persoane juridice . Totuși restanța la impozite, plata arendei și taxe este una record. Facem apel la conștiința și responsabilitatea fiecărui cetățean ca să achite sistematic, în fiecare an, datoria față de stat. Noi, angajații de la primărie suntem martori cum cetățenii noștri, din cauza că nu au achitat la timp, astăzi achită sume enorme, în mare parte acestea fiind penalități pentru neplata la timp. Mă întreb, și vă întreb: Oare chiar avem așa oameni bogați, care au de unde achita penalități ce întrec adeseori plata de bază?!

2. Partea de cheltuieli a fost aprobată la suma de 9490,7 mii lei, precizată - la suma de 14465,7 mii lei. Cheltuielile executate/de casă alcătuiesc 13619,3 mii lei. Față de planul precizat avem o executare de **94,1 %**. Cheltuielile efective (fără gaz, energie, transport, etc.) alcătuiesc 5318,4 mii lei.

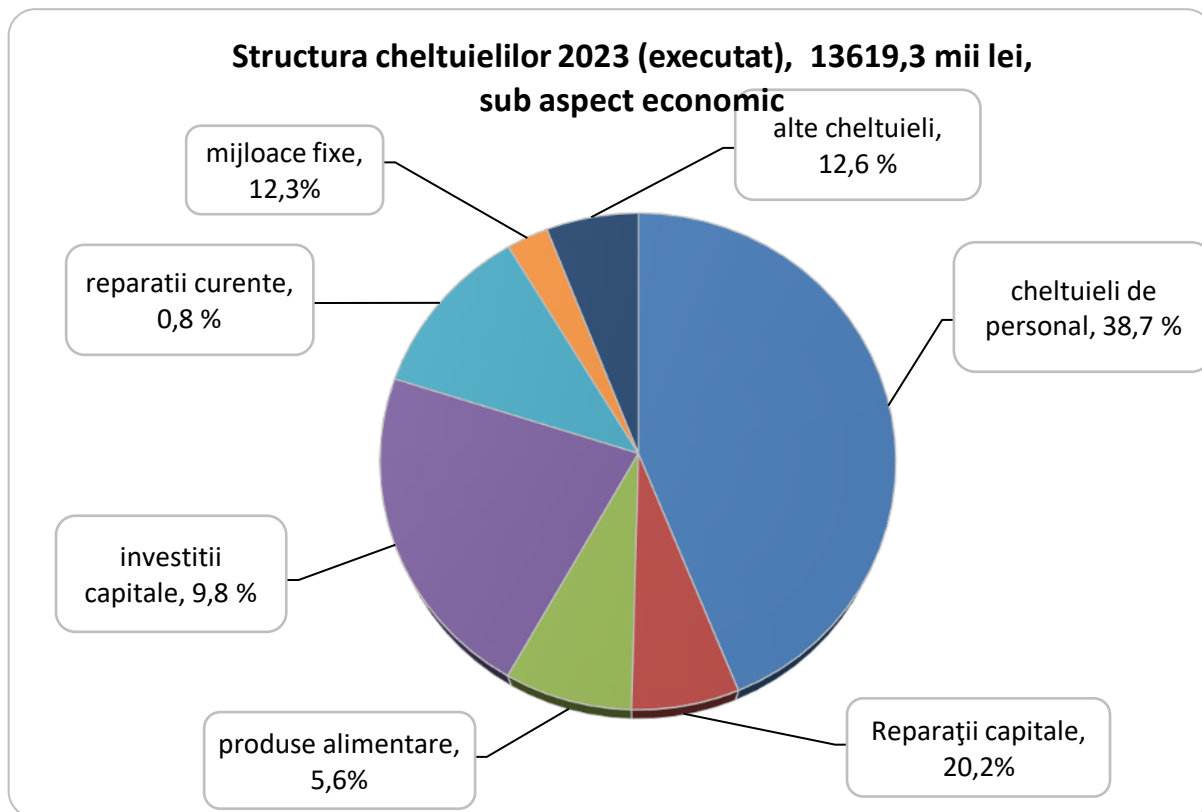
CHELTUIELI		
APROBAT	PRECIZAT	EXECUTAT
9490700,00 lei	14465700,00 lei	13619300,00 lei

Structura cheltuielilor 2023 (executat)

	Executat Suma (mii lei)	%
Cheltuieli funcționale		
Aparatur primariei	1609,8	11,8
Amenajarea teritoriului	1742,7	12,8
Teren de sport	35,1	0,2
Educatia timpurie	5236,4	38,4
Cultura, sport, tineret	915,5	6,7

Drumuri	2331,8	17,2
Iluminat stradal	1507,7	11,1
Alte masuri	240,3	1,8
total	13619,3	100,0

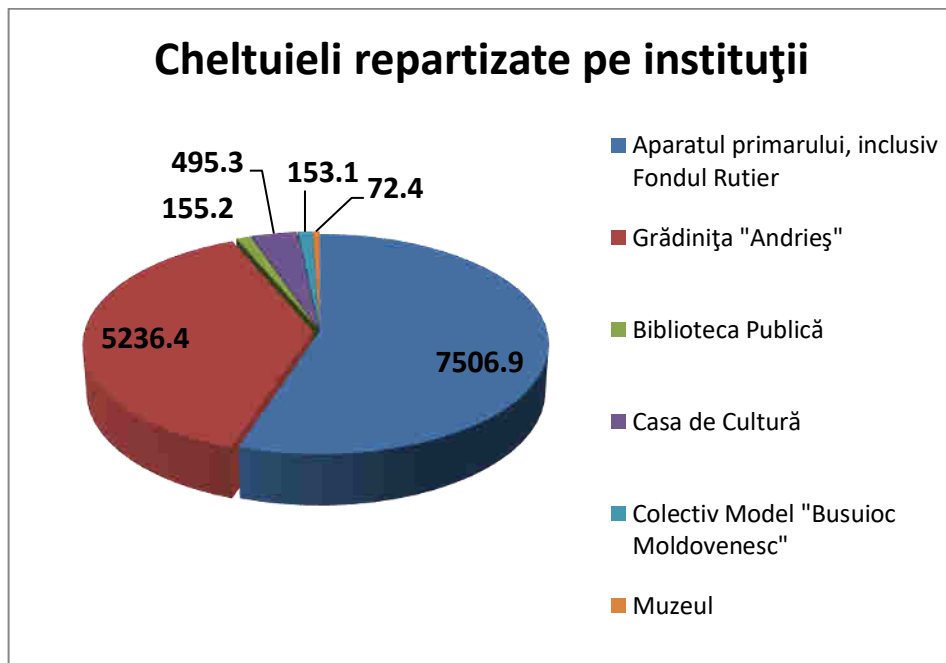

	Suma (mii lei)	%
Cheltuieli de personal	5277,1	38,7
Reparatii capitale	2754,00	20,2
Produse alimentare	757,9	5,6
Investitii capitale	1341,7	9,8
Reparatii curente	100,5	0,8
Mijloace fixe	1672,4	12,3
Alte cheltuieli	1715,7	12,6
Total	13619,3	100

Suma totală a cheltuielilor (13619,3 mii lei) a fost repartizată pe instituții care sunt în gestiunea primăriei, după cum urmează:

Nr.	Instituția	Suma (mii lei)
1.	Aparatul primarului <i>Notă: inclusiv Fondul rutier – 2331,8 mii lei, teren de sport – 35,1 mii lei, iluminat stradal – 1507,7 mii lei, amenajarea teritoriului – 1742,7 mii lei.</i>	7506,9

2.	Grădinița „Andrieș”	5236,4
3.	Biblioteca Publică	155,2
5.	Casa de Cultură	495,3
6.	Colectiv Model „Busuioc Moldovenesc”	153,1
7.	Muzeul	72,4

Cu detalii despre executarea bugetului, pe instituții, voi reveni în continuare, în cadrul compartimentului „Realizări 2023”.

De fapt, de cum funcționează toate instituțiile din teritoriu, de cum este gestionat patrimoniul, depinde, în mare parte, calitatea vieții cetățenilor din sat.

REALIZĂRI 2023

Domeniul „INFRASTRUCTURĂ”

La acest domeniu se referă 4 proiecte la care am lucrat în 2023:

1. Iluminatul stradal
2. Reabilitarea drumurilor locale
3. Aprovizionarea cu apă din Prut
4. Construcția aleii din parcul central

1. Cu referire la iluminatul stradal: Proiectul respectiv a fost început în 2022, când am aplicat la programul «Satul European» cu proiectul: **Instalarea rețelei de iluminare stradală în satul Borogani, raionul Leova. Proiectul include** construcția a încă 8072 m de rețele de iluminat stradal. (harta) În 2022, în septembrie a fost semnat contractul de grant cu donatorul. Până în decembrie 2022 am organizat licitația, am semnat contractul cu câștigătorul concursului. Lucrările propriu-zise de construcție au fost executate în 2023.

Bugetul total al proiectului: 1355124,00 lei, inclusiv

Grant din FNDRL: 1355124,00 lei

Bugetul local: 0,00 lei

Țin să amintesc că în 2021 a fost dată în exploatare prima porțiune de rețea de iluminare stradală cu lungimea de 11 km. Grație implementării acestui proiect, a fost creat un nou serviciu cetățenilor. Astfel a fost diminuat riscul sporit pentru sănătatea și viața locuitorilor pe timp de noapte din cauza lipsei totale a iluminării stradale în sat.

Este știut faptul că pentru orice proiect realizat e primordial să asigurăm durabilitatea. Pentru serviciul de iluminare stradală este destul de dificil, pentru că asigurarea funcționalității acestui sistem implică cheltuieli lunare pentru achitarea consumului de energie electrică.

Identificarea soluției optime pentru asigurarea funcționării sistemului de iluminat stradal a fost o sarcină destul de grea pentru Primărie. Într-un final, în urma consultării populației, calculării cheltuielilor pentru achitarea pentru consumul de energie electrică, prin decizie de consiliu, a fost aprobată plata pentru acest serviciu, 20 lei pe lună, după principiul „Cine folosește, acela plătește”.

N/o	Denumirea	Nr. de conturi (gospodării)	Datorii 01.01.2023	Calculat 2023	Achitat	Datori 01.01.2024	Achitat conform facturilor fiscale
1	Persoane fizice	755(398+357)	24940	144720	113560	56100	
2	Persoane juridice	10	7560	11000	2784	15776	
	TOTAL		32500	155720	116344(74%)	71876	118735,06

Cu titlu de informație, conform datelor prezentate în tabelă, avem 755 de gospodării, beneficiare ale serviciului de iluminare publică, și 10 agenți economici (magazine). Pentru 2023 trebuia să fie acumulată suma de 155720 lei, însă s-a strâns de la gospodării și agenții economici, beneficiari, 116344 lei, adică 74% din ce se planificase. S-a achitat pentru lumina electrică suma de 118735,06. Diferența de bani, ce nu a ajuns, a fost achitată de primărie.

Probleme la capitolul «Iluminare stradală»:

1. Plata cu întârziere a beneficiarilor, cu efort mare din partea angajaților primăriei și ai Oficiului Poștal. Cunoașteți cu toții că am stabilit împreună cu dumneavoastră că plătesc gospodăriile care au iluminare pe stradă. Fiecare beneficiar plătește pentru iluminare la Oficiul Poștal. Cu părere de rău, aproape fiecare al doilea gospodar, așteaptă să i se spună suplimentar, personal. O bună parte achită doar atunci când au nevoie de un certificat. Suntem nevoiți să pierdem foarte mult timp pentru a discuta, a convinge, chiar a impune în anumite situații pe cetățenii rău-plătitori.

Rugămintea noastră este să achitați de 2 ori pe an: în ianuarie-120 lei, în iunie 120 lei, pentru ca să muncim noi, angajații primăriei și ai O.P. mai eficient pentru dumneavoastră, și să nu pierdem timpul în zadar.

Reabilitarea drumurilor locale: În 2023 am reușit să reparăm 263m de drum în beton- pe strada 1 Mai. Datele concrete sunt reflectate în tabela ce urmează:

Nr.	Strada	Sector	Lungimea (m)	Lățimea (m)	Suprafața (m ²)	Cheltuieli			
						Total (lei)	FR (lei)	BL	CC
1.	1Mai (în beton)	Din jos	263	1 Mai-4,4;	1184	1043049	0,00	1043049	0,00

În total, în ultimii 7 ani, APL a reabilitat 10267 m de drum local. La acestea se adaugă și drumurile reabilite prin programul guvernamental „Drumuri bune1-3”:1310 m (9600m.p.) de drum în asfalt (2018,2019) – străzile Ștefan cel Mare (de la Casa de Cultură-Biserică), Constantin Negruzzi(spre garaj), precum și 1150m(4600 m.p.) drum local în varianta albă(2020)- sector Moara. Deci, în total, din 2017 încoace, în Borogani au fost reabilitați **12727 m** de drum local, dintre care :

1310m – în asfalt;

638m – în beton;

10779m – în piatră, variantă albă.

Investițiile în reabilitarea drumurilor în ultimii 7 ani sunt reflectate în tabela ce urmează:

Anul	Strada	Lungimea (m)	Investiții (lei)			
			Fondul rutier	Buget local	Contribuția comunității	Total
PRIMĂRIA						
2017	Dm. Cantemir, Miciurin, Eugen Doga Testimețeanu, Lozanciuc, Doina (piatră)	1630	476900	82000	135000	693900
2018	Traian, Stere, 31 August,	3158	476900	438300	156100	1071300

	Viilor, Unirii(sector din sus)+ Memoriei(garaj-rândul 2) (piatră)					
2019	Columna- cimitirul din jos până la Gavril Gh.+Dacia (M.V.Ciobanu) (piatră)	1294	474600	-	67800	542400
2020	Soarelui, Eroilor, Columna, Mircea Eliade (piatră)	1479	472000	-	197081	669081
2021	Grădinilor - COOPPRIM – Iazul din sus (piatră)	1548	480400	383647	77500	941547
2022	Strada 1 Mai, (beton) drumul de acces spre gunoişte(piatră)	895	2110600	208620	50000	2369220
2023	Strada 1 MAI (Grădinița)	263	0,00	1043049	0,00	1043049
Subtotal		10267	4491400	2155616	683481	7330497
DRUMURI BUNE						
2018	Strada Ștefan cel Mare- asfalt	710	+	-	-	-
2019	Constantin Negruzzi - asfalt	600	1199815	0,00	0,00	1199815
2020	Sector MOARA - piatră	1150	1377000	0,00	0,00	1377000
Subtotal		2460				
Total		12727	4491400	2155616	683481	7330497

Pentru 2024 preconizăm să reabilităm străzi din sectorul din jos, în limita surselor financiare disponibile. PROBLEME

Aprovizionarea cu apă din Prut. Grație acțiunilor întreprinse pe parcursul mai multor ani, pot să vă spun că astăzi suntem tot mai aproape de momentul când vom avea posibilitatea ca localitatea noastră să fie aprovizionată cu apă de la Prut, prin magistrala Leova – Iargara. Țin să vă amintesc că în baza parteneriatului stabilit între satele Borogani, Tigheci și Baiuș, în toamna anului 2020, am înaintat ADR Sud nota conceptuală a proiectului **Construcția apeductelor magistrale Iargara- Borogani, Iargara- Tigheci și a rețelilor de apeducte interioare în localitățile: Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova.** Nota conceptuală a fost aprobată de către ADR Sud. Am trecut în a doua etapă de concurs și la 17.02.2021 a fost depus proiectul cu documentația tehnică. În 2022 proiectul a fost inclus în Documentul Unic de Program pentru anii 2022-2024 și va fi finanțat din sursele Fondului Național de Dezvoltare Regională. Tot în 2022 s-a inițiat procedura de licitație, din bugetele primăriilor beneficiare, dar și din partea Consiliului raional a fost transferată contribuția comunităților. Executarea lucrărilor au început în satele Baiuș și Tigheci în 2023, iar cele din Borogani sunt preconizate pentru anul 2024.

Bugetul total al proiectului- 32mln.223 mii lei.

Buget Borogani: 6mln.532 mii lei. Contribuția din partea comunității: 325 mii lei.

Satul Borogani este inclus în acest proiect cu partea de construcție a apeductului magistral Iargara-Borogani:

- Magistrala – 7,3 km;
- 1 stație de pompare;

- 1 castel de apă;
- 2 rezervoare (150m³);

DOMENIUL: AMENAJARE ȘI SALUBRIZARE

La capitolul salubritare și amenajare, PENTRU ÎNCEPUT, țin să menționez 2 proiecte. Ambele cu finanțare din fonduri externe:

- 1) Acces sigur pentru toți la cultură și sport, implementat în cadrul GAL, finanțare - AIPA din FNDAMR.
- 2) Achiziționarea unui tractor și a echipamentelor pentru dezăpezire și întreținerea spațiilor verzi în satul Borogani, raionul Leova, finanțat de AIPA din FNDAMR.

Proiectul **Acces sigur pentru toți la cultură și sport**, a inclus lucrări de construcție a aleii din parcul central, ce asigură conectarea cu celelalte alei, construite anterior. Proiectul a fost implementat în cadrul GAL «Steaua Bugeac», finanțare - AIPA din FNDAMR.

Buget total: 205200,00 lei
 Grant, AIPA: 147000,00 lei;
 Contribuția comunității: 58200,00 lei

Proiectul «**Achiziționarea unui tractor și a echipamentelor pentru dezăpezire și întreținerea spațiilor verzi în satul Borogani, raionul Leova**» a fost elaborat în scopul rezolvării problemei deșeurilor, dar și pentru a amenaja spațiile publice ale satului.

Proiectul a fost finanțat de către AIPA din FNDAMR.
Bugetul total final este de 1377000,00 lei;
Grant din partea AIPA: 1101600,00 lei;
Contribuția comunității: 275400 lei;

În cadrul proiectului au fost achiziționate următoarele echipamente: tractor, lamă de dezăpezire și nivelare, încărcător frontal, cupă cu maxilar, remorcă, cositoare, tocător pentru tocat ramurile și trunchiurile copacilor.

Cu tractorul și agregatele cumpărate, la cele mai mici prețuri posibile, Întreprinderea Municipală oferă servicii și cetățenilor, vorbim de servicii de transportare a deșeurilor cu remorca, servicii de încărcare cu încărcătorul frontal.

N / o	Denumirea lucrărilor	BUGET APROBAT			BUGET EXECUTAT				Cheltuieli 2023 (amenajare, salubritare)
		Taxa pentru salubritare	Taxa amenajarea teritoriului	Total	Taxa pentru salubritare	Taxa pentru amenajarea teritoriului	Total	% Executare	
1	Reprofilarea drumului								40000,00
2	Salubritare								25600,00

3	Servicii de dezapezire								3500,00
4	Drum								1269300,00
5	Cosit, udat								10000,00
6	Alee								58000,00
7	Teren, salariu								36500,00
	Total	145400,00	7100,00	152500,00	97716,00	8967,98	106683,98	70	1373800,00

Cu referire la salubritate, țin să menționez că în anul 2023 pentru lucrări de amenajare și salubritate au fost cheltuiți 1373800,00 lei. Dar vă rog să atrageți atenția la informația prezentată în tabelul de mai sus. Din acest tabel rezultă că suma calculată pentru a fi colectată de la populație pentru aceste lucrări este mult mai mică- 152500, totodată constatăm că suma colectată este și mai mică- 106683,00 lei, adică a treisprezecea parte din ceea ce am cheltuit. Ceilalți bani se iau din veniturile transferate de stat sau din alte venituri locale.

Ce s-a făcut? Câteva exemple:

- Salubritatea cimitirelor;
- Reprofilarea drumurilor;
- Cositul mecanizat și manual, în parcul central, dar și pe spațiile publice unde nu este acces pentru tehnica specializată – 4 ori/ sezon;
- Au fost efectuate lucrări de îngrijire și înmormântare a deșeurilor de pe teritoriul gunoștii autorizate;
- Și în anul acesta, la întreținerea parcului, în ceea ce privește lucrul manual, au fost implicați activ angajații Casei de Cultură;

De acest compartiment **Amenajare și salubritate** ține și serviciul de evacuare a deșeurilor, pe care l-am pornit în 25 noiembrie 2022.

Care sunt regulile?

Conform Regulamentului de colectare a deșeurilor solide, aprobat prin decizia Consiliului sătesc:

1. Colectarea deșeurilor se face selectiv, cu două tipuri de deșeuri: menajere și reciclabile .
 - Pentru fiecare gospodărie au fost achiziționate câte două pubele cu capacitatea de 120 litri (1- pentru deșeuri menajere, 1- pentru deșeuri reciclabile);
 - La fel și pentru instituțiile de învățământ, agenți economici (comerciali);
 - Deșeurile vegetale și animaliere se recomandă să fie compostate acasă sau, la solicitare, acestea vor fi evacuate de gospodari și depozitate la gunoștea din sat, în secțiunea special-amenajată pentru compostare;
 - Deșeurile de construcție vor fi evacuate la solicitare de gospodari și depozitate la depozit în secțiunea special amenajată;
2. Deșeurile sunt colectate după principiul „din poartă în poartă”, cu frecvența ce variază :
 - Perioada rece(noiembrie-martie), deșeurul menajer este colectat o dată pe lună, iar cel reciclabil- o dată la 2 luni;
 - Perioada caldă (aprilie-octombrie), deșeurul menajer este colectat de două ori pe lună, iar deșeurile reciclabile- o dată pe lună. Graficul se ajustează în funcție de condițiile meteorologice;
 - Serviciul de colectare și evacuare a deșeurilor solide este prestat de către Întreprinderea Municipală;

- Fiecare beneficiar (gospodărie, instituție, agent economic) achită lunar tariful pentru prestarea serviciului, care a fost calculat în baza formulei aprobate de Guvern și aprobat prin decizia Consiliului Local. Plata se achită la Întreprinderea Municipală;
- Fiecare gospodărie, instituție, agent economic sunt obligați să achite contribuția de 500 lei pentru organizarea eficientă a serviciului, și să încheie un contract de prestare a serviciului.

Care este situația actuală?

La data de 01.01.2024 în total sunt semnate: 331 contracte: 317 contracte cu persoane fizice, 8 - cu persoane juridice, 6 - cu instituții publice.

Care sunt problemele?

1. Numărul mic de gospodari care au semnat contracte de prestare a serviciului de evacuare a deșeurilor. Dintre motivele evocate: Nu am gunoi; Cât gunoi încap în căldărușa asta? Nu vreau să plătesc contribuția! Nu cred că trebuie s-o plătesc! Trebuia să puneți tomberoane pe străzi, nu la fiecare gospodar!
2. Comunicarea dificilă - Nu toate persoanele ce au semnat contract au telefoane performante cu internet, cu aplicația viber.
3. Oamenii înțeleg că numaidecât trebuie să umple pubelele în intervalul dintre vizite.
4. Unii oameni, din cauza că nu vor să încheie contract, aruncă gunoiul la întâmplare: pe marginea drumurilor, prin râpe, etc.
5. Gospodarii care nu au contracte și duc gunoiul la gunoiște, nu îl selectează!

În scopul asigurării echității, și motivării persoanelor ca să încheie contract de evacuare a deșeurilor, pentru anul 2023 a fost stabilită taxă diferențiată între cei ce au contract pentru deșeu și cei ce nu au. Astfel, dacă gospodăria are contract, i-a fost calculată taxa de salubritate 1 leu/lună de persoană care este înscrisă la domiciliu. Pentru gospodăriile ce nu au încheiat contract, 5 lei/lună de persoană care este înscrisă la domiciliu.

Așa a fost în 2023, dar sunt sigură că sunteți deja informați că pentru 2024 a crescut diferența. Astfel, dacă gospodăria are contract, i-a fost calculată taxa de salubritate 1 leu/lună de persoană care este înscrisă la domiciliu. Pentru gospodăriile ce nu au încheiat contract, 10 lei/lună de persoană care este înscrisă la domiciliu.

Această diferență de taxă nu este doar pentru a-i determina pe cei care se opun regulilor de salubritate stabilite la noi în sat, ci și pentru că anume aceste familii, pentru că își duc gunoiul singure, fac ca Primăria și Î.M. să cheltuiască mult mai mulți bani pentru menținerea curățeniei pe întreg satul. Astfel, să facem o comparație, cât spațiu ocupă o autospecială de gunoi, colectat de la 300 de gospodării, și cât ocupă gunoiul adus personal din 300 de gospodării care nu au contract?! Cred că este evident, cel puțin de 10 ori mai mult. De aceea suntem nevoiți mai des să facem lucrări de îngrijire a deșeurilor. Dar asta costă. Altceva, gospodăriile care nu au contract, nu selectează gunoiul. Din acest motiv, angajații Î.M., periodic, adună plasticul și alte deșuri reciclabile, aruncate de către gospodarii care nu au contract, împreună cu deșeurile menajere, la gunoiște. Și asta costă bani. Încă ceva, Î.M. niciodată nu a evacuat deșeurile pe ploaie sau glod. Și nu de aceea că nu are transport cu ce să răzbată pe astfel de timp, dar în primul rând, pentru a nu strica drumul, inclusiv pe cel de la gunoiște!

Mă adresez celor care duc singuri deșeurile la gunoiște. Drumul spre gunoiște a fost construit în 2022, s-au cheltuit mulți bani, și în doar 2 ani, a ajuns într-o stare dezastuoasă.

Cine oare a stricat acest drum?! Cu siguranță că nu acei gospodari care au încheiate contract pentru evacuarea deșeurilor. Ca să fie reparat, tot banii noștri din bugetul satului îi vom cheltui. Adică, vom construi mai puțin drum pentru oamenii care încă nu au cel puțin drum de piatră sau mai puțin iluminat, sau nu vom putea niciodată să ajungem să construim trotuare, spații de odihnă ș.a., deoarece de fiecare dată cheltuim bani pentru a drege ceea ce strică cei iresponsabili, la care permanent cineva îi este dator să-i facă, să-i dea, să-i rezolve, la care permanent cineva este vinovat de problemele lui, numai nu el.

Atenție!

Dacă și în continuare se va atesta o atare situație, vom fi nevoiți să luăm măsuri restrictive, cum ar fi: amendarea, accesul limitat la gunoiștea din sat, etc.

Bineînțeles că nu ne dorim să întreprindem astfel de măsuri. De aceea vă rugăm să fiți înțelegători. Tot ceea ce se face în sat, se face pentru ca să trăim mai bine, mai civilizată, dar cu metode vechi, nu vom trăi pe nou! Și încă ceva! Da! Uneori anumite măsuri luate pentru a rezolva o problemă din sat, ni se par dure, prea radicale, nu ne sunt pe plac, chiar suntem impuși să ne schimbăm unele obiceiuri, să depunem efort în plus, dar trecând o perioadă și văzând schimbare, înțelegem că a meritat. Sunt sigură că efortul nostru comun și de această dată va da roade. Trebuie să înțelegem că dacă vrem să trăim într-o societate civilizată, e nevoie să respectăm regulile aprobate. Într-o comunitate democratică regula generală este: Minoritatea se supune majorității, or, regulile stabilite în sat sunt obligatorii pentru fiecare. Elementar, să ne gândim, ce s-ar întâmpla dacă de fiecare dată, fiecare dintre noi ar cere ca totul să se facă așa cum îi convine lui?!(exemplu cu iluminatul)

Și în încheiere, în mod special vreau să mă adresez acelor persoane care din motiv că nu vor să se conformeze, amenință că vor arunca gunoiul oriunde:

Cui credeți că veți face rău? Primarului? Primăriei? Ecologiei? Guvernului? Nu, stimați consăteni! În primul rând tot dumneavoastră, pentru că gunoiul de pe marginea iazului sau de prin râpă din apropierea caselor dumneavoastră, în primul rând vă intoxică cu mirosul neplăcut, pe Dumneavoastră, apoi, cu ajutorul ploilor, ori de-a lungul timpului, putrezind, toate toxinele se duc în pământul din care mîncăți sau în apele pe care le beți tot Dumneavoastră și familiile dumneavoastră. Iar dacă organizăm lichidarea gunoiștelor stihiiice, tot din banii Dumneavoastră vom plăti persoanele, tehnica, pentru că ne-am saturat să tot strângem cu copiii, cu angajații din instituțiile din subordinea primăriei. Dumneavoastră știți cine strânge gunoiul: copiii noștri, vecinii, frații, colegii dumneavoastră. Eu vă chem să ne respectăm unii pe alții și sunt sigură că problema pusă acum în discuție va dispărea.

Și așa vrea, ca atunci când aruncați gunoiul la nimereală, să vă puneți întrebarea, ce ar fi dacă toți ar face ca mine. Și, drept răspuns, am să vă relatez o povestire cu tâlc din înțelepciunea japoneză, dar care reflectă întru totul și felul nostru, a moldovenilor, borogănenilor, de a fi:

«Undeva, într-un sat sărac din îndepărtata Japonie, trăiau mai mulți oameni în vîrstă, iar viața lor se împărțea între munca la câmp și discuțiile pe care le purtau cînd vremea era prea rece pentru a munci.

Așa că zece bătrâni singuri din sat s-au decis să sărbătorească împreună seara Anului Nou, cu o cană de vin cald în mână, ca să se bucure de povești și de vorbe de duh.

Dar cum niciunul dintre ei nu avea suficient vin pentru a le da tuturor de băut, ei au vorbit și au fost toți de acord să aducă fiecare câte un ulcior de vin, iar apoi să pună vinul laolaltă într-un vas mare, ca să-l încălzească și să-l bea toată seara împreună.

Zis și făcut. S-au despărțit și, mergând fiecare spre casa lui, pentru a aduce vinul, fiecare bătrân s-a gândit:

“Vinul meu este mult prea bun ca să-l amestec cu vinul lor! Nimeni nu va ști dacă eu nu voi turna în castronul comun vinul meu atât de bun. Nu se va observa nimic și oricum vinul celorlalți va fi destul de bun. Va fi bine așa. Voi duce în schimb o cană de apă.”

Și s-au reîntâlnit bătrânii, în ajunul Anului Nou. Fiecare a adus cu el câte un ulcior, au turnat conținutul ulcioarelor, cu mare ceremonie, într-un vas mare, pus pe foc, pentru a-l încălzi. S-au pregătit pentru povești și s-au strâns în jurul vasului, privindu-se pe furiș.

Când conținutul vasului s-a încălzit, s-au așezat pentru a-și depăna poveștile, **fiecare cu câte o cană cu apă fierbinte în mână.**

Morala: Ce dai, aceea ai!

Vedeți, cumva ne mirăm că nu primim îndeajuns. Aș vrea să rețineți un lucru:

De cele mai multe ori viața îți oferă maximum din ceea ce deja ai oferit!

Fii tu schimbarea pe care vrei să o vezi în lume. Altă cale nu există!

Ghandi

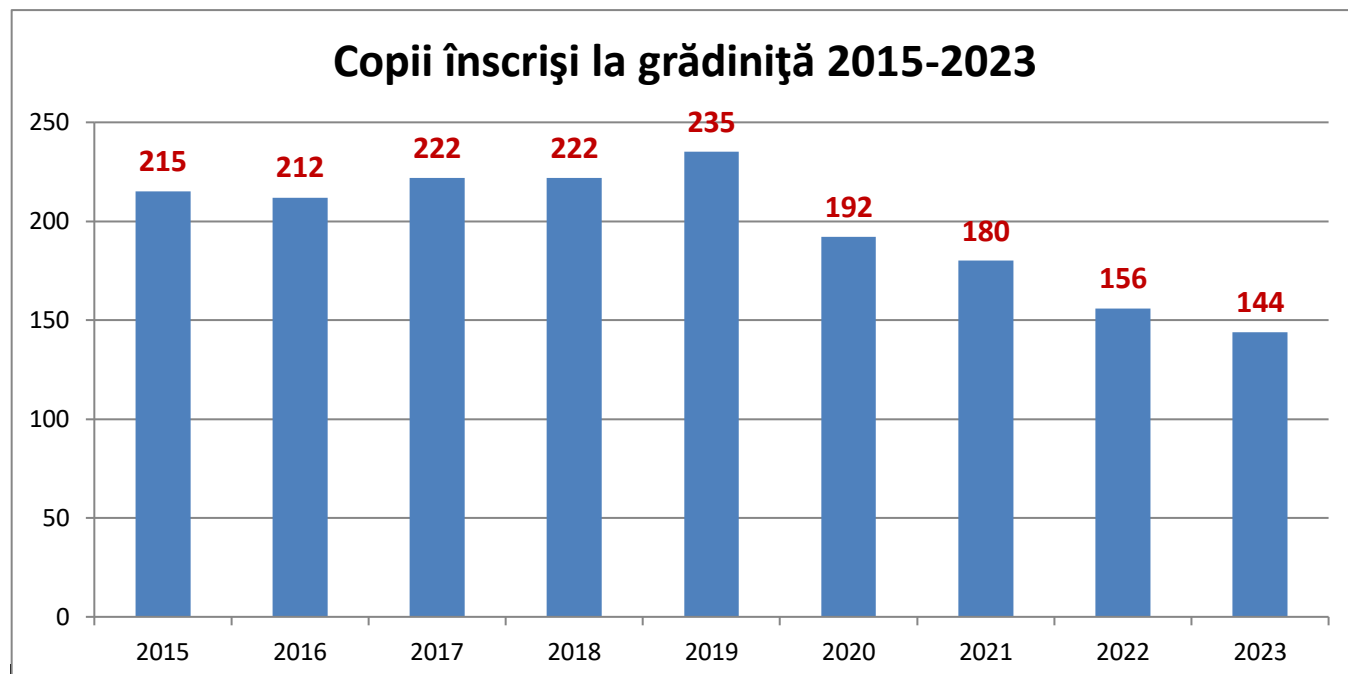
INVESTIȚII ÎN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT DIN SAT

Din instituțiile de învățământ din sat doar Grădinița „Andrieș” este în gestiunea primăriei. Conform p.6 din Regulamentul-tip al Instituțiilor de Educație Timpurie «Instituția de educație timpurie se subordonează organului local de specialitate în domeniul învățământului (în continuare OLSDÎ) în problemele proiectării, organizării, monitorizării și evaluării procesului educațional, a monitorizării/evaluării activității cadrelor didactice și manageriale, formării continue, atestării și reprofilării acestora, și fondatorului - în problemele dezvoltării bazei tehnico-materiale și didactice, a întreținerii instituției, organizării alimentației copiilor, salarizării personalului.», adică, în aspect financiar se consultă cu Primăria, iar de procesul educațional propriu-zis este ghidată de către Direcția de Învățământ Leova.

Grădinița de copii „Andrieș” din s.Borogani si-a început activitatea în a.1970. Este o institutie- tip pentru 140 locuri, dar pentru a încadra și copiii de 3 ani, în 2016 grădinița a fost extinsă prin adaptarea spațiului în gimnaziul și liceul din localitate pentru 2 grupe pregătitoare. In anul 2023 au fost înscriși 156 de copii cu vârstele cuprinse între

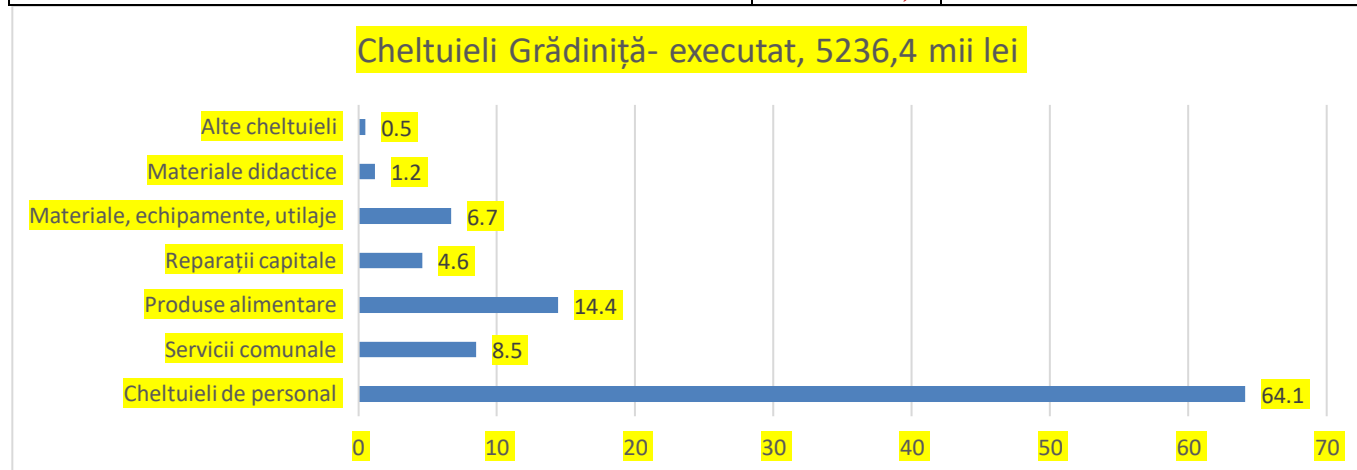
3-6(7) ani. Țin să menționez că dinamica în ceea ce privește numărul de copii este negativă

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
215	212	222	222	235	192	180	156	144

Cheltuieli	Suma (mii lei)	%
Cheltuieli de personal	3355,1	64,1
Servicii comunale (gaz, energie electrică, canalizare, apă, telefon, internet)	444,4	8,5
Produse alimentare	754,0	14,4
Reparatii capitale	239,9	4,6
Materiale, echipamente, utilaje(uz gospodăresc, accesorii de pat, apă, veselă, etc.)	352,0	6,7
Materiale didactice	61,9	1,2

Alte cheltuieli	29,1	0,5
Total	5236,4	100

Date despre cadre

În această instituție activează un colectiv de 34 de angajați, inclusiv 13 cadre didactice și 21 persoane cu funcții nedidactice. Bugetul grădiniței, anual, alcătuiește aproximativ 40% din bugetul total al satului. Pentru a evalua cât de rațional sunt cheltuite resursele financiare în Grădiniță, am făcut următoarele calculi:

1. Raportul angajat/ copii – alcătuiește $\frac{1}{4},58$, adică unui angajat îi revine 4,5 copii.
2. Raportul resursele financiare cheltuite per copil, atunci pentru întreținerea unui copil în grădiniță în 2022, am cheltuit 35887 lei. Nu este rău că se cheltuie mult pentru un copil, dar e rău că o mare parte din acești bani – peste 60% nu se cheltuie pentru crearea condițiilor pentru copii, modernizarea mijloacelor didactice, ci se duc pentru salarii. Și, din nou, să nu fiu înțeleasă greșit, nu am nimic împotriva ca angajații să fie salarizați decent, nu spun că trebuie concediați oamenii, ci sunt pentru a utiliza eficient aceste resurse umane, sunt pentru optimizarea cheltuielilor, sunt pentru creșterea numărului de copii înscriși la grădiniță. În acest scop, pe parcursul mai multor ani am monitorizat situația în ceea ce privește frecvența copiilor, nr. de copii în grupă și alți indicatori. Din cauza frecvenței reduse a copiilor, mai ales în lunile de iarnă, am propus ca și anul acesta să dăm o vacanță copiilor în perioada 01-15 ianuarie, dar nu a fost acceptată propunerea, asigurându-mă de o frecvență bună în această perioadă. De asemenea, am venit nu o dată cu propunerea ca în perioadele cu frecvență redusă să se revadă numărul de copii în grupe, sa se comaseze, și din 3 grupe să fie făcute două, iar în scopul utilizării la maxim a posibilităților de includere a copiilor în procesul educational, am solicitat să se întreprindă măsuri pentru a înscrie copiii, de la 2 ani. Cu atât mai mult că anume astfel prevede Codul Educației, și mai ales că noi dispunem de condiții, de cadre didactice, ceea ce nu au alte sate. Chiar, la propunerea părinților, au fost organizate adunări părintești, în cadrul cărora a fost luată hotărârea și semnate acordurile de către părinți, ca să achite plata pentru alimentație pentru ziua în care copilul absentează nemotivat. Cu părere de rău, din motiv că administrația grădiniței nu a identificat un mecanism de evidență a produselor ce urmează să fie date părinților pentru ziua absentă, totul a rămas pe vechi.

Mă întreb, cum se va proceda cu cadrele didactice care își fac studiile acum? Ce perspectivă au ele?

Deci, în concluzie, propun ca administrația instituției să elaboreze și să prezinte până la 01.04.2024 Planul de optimizare și raționalizare la nivel de instituție, cu includerea soluțiilor enunțate mai sus, și nu numai;

În scopul realizării unui demers educational reușit și în baza paradigmei centrate pe copil, în 2023 au fost întreprinse o serie de măsuri:

- Reparația capitală : o grupă (sala de activități, dormitor, vestiar), cabinetul directorului.
- Reparații cosmetice în toate grupele: vestiar, sala de grupă, dormitor, galeriei, scărilor,
- Instalarea a 3 tobogane noi,
- Reparația depozitului de legume.

CULTURĂ – SPORT – TINERET

Cultura la Borogani este reprezentată de Casa de Cultură, Colectivul Folcloric „Busuioc Moldovenesc”, bibliotecă și muzeu. În total în aceste instituții, care sunt în gestiunea primăriei, sunt angajate 11 persoane.

Pe lângă Casa de Cultură activează următoarele formații de creație artistică:

- Colectivul model ”Busuioc Moldovenesc”
- Colectivul de copii ”Lăstăreii”
- Colectivul de dansuri populare
- Cercul de desen ” Culorile fermecate”

Necătând la faptul că fiecare instituție și angajat din cultură are obiective și obligațiuni specifice, ceea ce îi unește este scopul general menirea lor de a oferi și crea condiții de odihnă, relaxare pentru cetățeni, dar, în primul rând, au menirea de a păstra, valorifica și transmite urmașilor noștri tradițiile și obiceiurile, patrimoniul nostru cultural. De aceea, toate instituțiile culturale, toți angajații cooperează și organizează împreună evenimentele culturale din localitate, ne reprezintă la diverse concursuri raionale, naționale.

Vreau să menționez câteva din cele mai reușite și memorabile evenimente ale anului 2023:

- **Reprezentarea localității la activitățile cultural – artistice din raion, republică și internaționale. În anul 2023 colectivele de pe lângă Casa de Cultură au participat la:**
 - ❖ Festivalul- concurs de teatru
 - ❖ Festivalul raional de creație populară „Moștenit-am din bătrâni”
 - ❖ Festivalul raional ” De urat v-am tot ura”
- **Promovarea și dezvoltarea meșteșugurilor artistice populare.**
 - ❖ Expoziție a meșterilor populari în cadrul festivității la 27 august , dna Tatiana Cașu cu lucrări din lână de oaie, din materiale reciclabile(mileuri din haine vechi)
 - ❖ Expoziție cu vânzare în cadrul Zilei Diasporei (6 august) și la Hramul satului (21 noiembrie) a meșteritei Tatiana Cașu și a membrilor cercului de desen
- **Producerea spectacolelor și programelor de concert pentru prezentare în fața publicului:**

1. **Festivalul - concurs "Duminica Floriilor"**, ediția a II-a s-a desfășurat la data de 09 aprilie 2023, în Casa de Cultură Borogani. Au evoluat colectivele artistice de la: Casa de Cultură, Gimnaziul „Vasile Badiu”, Liceul Teoretic "Grigore Vieru" și grădinița "Andrieș din Borogani, corul bisericii din s. Bașcalia, copii de la grădinița "Cheița de aur" din Congazcicul de Sus și colectivul artistic din s. Derzghingea.
2. **Familia este totul** - cu acest generic la data de 14 mai 2023, Casa de Cultură în parteneriat cu APL Borogani a organizat un eveniment cultural-artistic dedicat familiilor jubiliare și familiilor cu mulți copii.
3. La 17 mai 2023, la Borogani au fost într- o **vizită de studiu 20 de primari** din diferite raioane ale țării: Cantemir, Cahul, Cimișlia, Hâncești, Căușeni, Anenii Noi, Sîngerei. Evenimentul a fost organizat de către Congresul Autorităților Publice Locale din Moldova (#CALM)

Vizita de studiu a avut ca scop schimbul de experiență, preluarea bunelor practici, prezentarea realizărilor din satul Borogani la nivel de infrastructură, cultură, economie, viață comunitară.

Evenimentul a început cu întâmpinarea oaspeților la primărie, urmat de o prezentare a satului Borogani realizată de către doamna Elena Savițki. După prezentare, oaspeții au vizitat gimnaziul din localitate, parcul din centrul satului, muzeul din localitate și Casa de Cultură.

Vizita de studiu s-a încheiat cu un mic concert realizat de către colectivele din localitate și o horă ca la Borogani.

4. Tabăra de vară "ACASA la Borogani și iarba miroase a PACE" desfășurată în perioada 17-23 iulie 2023. Finanțare: Guvernul Japoniei, prin intermediul Alianței Asociațiilor de Băștinași din Moldova. Părinții au venit și cu o contribuție proprie.
5. 06.08.2023 la Borogani a avut loc deschiderea evenimentului dedicate Zilelor Diasporei „**NEAM/ NE-AM UNIT PENTRU VECIE**”. În cadrul evenimentului , prin decizia C.L. a fost acordat titlul de cetățean de onoare a satului la 2 consăteni de-ai noștri: dl Carp Ion și Grosu Sofia.

Difuzarea informației despre serviciile și activitățile Casei de Cultură O puteți găsi pe pagina Primăria Borogani <https://www.facebook.com/primariaborogani/> sau pe pagina Asociația Obștească a băștinașilor din Borogani: [https://www.facebook.com/Asociația Obștească a băștinașilor din Borogani/](https://www.facebook.com/AsociațiaObșteascăabăștinașilordinBorogani/)

De domeniul cultural ține și activitatea bibliotecii publice.

Biblioteca Publică Teritorială ca centru comunitar de informare în anul 2023 a realizat următoarele acțiuni comunitare:

- Biblioteca Publică oferă spațiu pentru ședințele grupului de inițiativă locală "**Borogani Pune Umărul**" cu managerul Programului Civic NDI în Moldova, dl. Oleg Ivancioglo, totodată dna Sofia Răileanu, bibliotecară, este liderul grupului de inițiativă "Borogani Pune Umărul", în cadrul căruia identificăm cele mai stringente probleme din localitate și contribuim la soluționarea lor.

- **Cursul de e-servicii:** Guvernarea electronică a serviciilor publice - Instruire Online, pentru a obține abilități în solicitarea serviciilor electronice oferite de instituțiile statului cetățenilor prin intermediul tehnologiilor electronice, pentru a cunoaște tipurile de semnătură electronică (MSign) și modalitățile de plată online (MPay);
- Curs „Bibliotecile-puncte de educare a alegătorilor (instruire mixtă: curs e-learning și webinar)” organizat de Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral pe lângă Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova (CICDE).
- Biblioteca Publică în parteneriat cu Asociația Obștească a băștinașilor a desfășurat activități copiilor din tabăra de vară ”ACASĂ la Borogani, și iarba miroase a PACE”.

6. Sport

Cultura nu poate fi percepută fără sport. De aceea, mai ales începând cu 2019, am întreprins pași concreți în vederea revitalizării sportului la Borogani. Cu acest scop am făcut o amplă campanie de informare, cercetare a problemelor din acest domeniu, tradițiile, necesitățile și preferințele locuitorilor, în special a tinerilor și, după aceasta am demarat lucrările de construcție a terenului de sport, am angajat, din bugetul local- 0,5 unități, un specialist responsabil de organizarea secției lupte libere și 0,5 unități – antrenor de fotbal, am stabilit un parteneriat eficient cu Școala sportivă raională. În Secția de lupte libere sunt înscriși 46 de copii dintre care 12 fete și 34 de băieți cu vârsta cuprinsă între 7 ani - 15 ani, iar în secția de fotbal – în jur de 35 de membri. Acțiunile întreprinse dau roade pe măsura așteptărilor. Astfel performanțele sportivilor noștri în 2023 au crescut: membrii secției de lupte libere au participat la mai multe competiții sportive, dintre care cele mai importante: 1- internațională, 3- nationale, și 2 raionale.

1. Campionat internațional- Sanct Petersburg – locul 2- 1;
2. 3 Campionate republicane. Rezultate: locul 2- 4, locul 3 – 3;
3. 2 Campionate raionale. Rezultate: locul I (echipă); locul 3 – echipă.

Rezultatele ne bucură: pe parcursul anului, în total, membrii secției sportive LUPTE LIBERE au 58 de medalii.

În afară de competiții sportive a fost întocmit un plan de activități sportive ce a fost realizat prin implicarea tuturor instituțiilor publice din teritoriu: școli, casă de Cultură, biblioteci. Astfel, prin eforturi comune au fost realizate diverse competiții locale:

1. 8 mai – Eveniment cultural-sportiv ”Borogani pentru PACE” în cadrul căruia tradițional s-a deschis sezonul sportiv la Borogani și au avut loc competiții la lupte libere.
2. 22 mai – Competiții amicale la baschet (Liceul teoretic ”Grigore Vieru” și Gimnaziul ”Vasile Badiu”), responsabil Paiu Valeriu;
3. 3 iulie 2022, cursa de Ciclism la Borogani. Participanții au fost împărțiți în 3 grupe (8-9 ani; 10-11 ani și 12-13 ani), învingătorii fiecărei grupe au primit diplome și medalii conform locului ocupat. Activitatea este parte a Campaniei Națională ”Vara cu sens ACASĂ”. – Responsabili, Sofia Răileanu, Tudor Talai;

4. 08 august 2022, în cadrul zilei Diasporei, Competiție amicală la fotbal, responsabil: Lungu Petru.

Și, ca o totalizare, aș vrea să menționez că în 2023 AU FOST ATRASE FONDURI EXTERNE ÎN LOCALITATE

ÎN SUMĂ DE **2743664,00 lei**, sub formă de granturi, inclusiv:

Nr.	Proiect/finanțator	Total(lei)	Grant/subvenție	Contribuție APL
1.	Achiziționarea unui tractor și a echipamentelor pentru deszăpezire și întreținerea spațiilor verzi în satul Borogani, raionul Leova (FNDAMR)	1377000,00	1101600,00	275400,00
3.	Acces sigur pentru toți la Cultură și Sport (AIPA)	205200,00	147000,00	58200,00
4.	Instalarea rețelei de iluminare stradală în s. Borogani, raionul Leova (ONDRL) – Satul European	1355124,00	1355124,00	0,00
5.	Achiziționarea echipamentelor digitale- 5 table interactive de tip display digital pentru Liceului Teoretic ” Grigore Vieru” din satul Borogani raionul Leova (FNDRL)- Satul European Expres	239940,00	239940,00	0,00
	TOTAL:	3177264,00	2743664,00	333600,00

Drept concluzie, stimați consilieri, dragi cetățeni, cred că putem azi afirma că în 2023, am reușit să facem multe. Cu toate acestea, încă foarte multe mai avem de făcut.

Așadar, reieșind din raportul prezentat astăzi, precum și în conformitate cu planul strategic de dezvoltare a localității, pentru 2024 ne propunem următoarele priorități:

1. Asigurarea întreținerii și dezvoltării rețelei drumurilor publice locale;
2. Acordarea suportului informațional și logistic producătorilor agricoli la atragerea investițiilor și aplicarea dosarelor de obținere a subvențiilor în agricultură;
3. Valorificarea eficientă a resurselor financiare alocate din Bugetul de Stat și Bugetul Local;
4. Coordonarea și promovarea activității instituțiilor culturale din teritoriu;
5. Dezvoltarea culturii fizice și sportului prin promovarea tinerilor sportivi, prin construcția infrastructurii sportive;
6. Valorificarea obiectivelor turistice din localitate;

7. Monitorizarea procesului de implementare eficientă a Codului Educației și a actelor normative în domeniul educației;
8. Asigurarea prestării serviciilor sociale de calitate și orientarea acestora spre prevenirea sau limitarea instituționalizării copiilor și a persoanelor social-vulnerabile;
9. Promovarea echității sociale și eradicarea discriminării în rândurile persoanelor cu dizabilități, persoanelor în etate;
10. Promovarea printre locuitori a unui mod sănătos de viață;
11. Asigurarea aprovizionării cu apă potabilă de calitate prin Construcția apeductelor magistrale Iargara- Borogani, Iargara- Tigheci și a rețelelor de apeducte interioare în localitățile: Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova.
12. Asigurarea și menținerea curățeniei în sat prin dezvoltarea în continuare a serviciului de colectare a deșeurilor menajere;
13. Amenajarea centrului satului, înverzirea satului;
14. Implicarea cetățenilor, tinerilor în viața satului, în atragerea fondurilor extrabugetare;
15. Informarea cetățenilor;
16. Extinderea traseului de iluminare stradală;

Bineînțeles că ne dorim ca lucrurile să se întâmple repede, dar trebuie să fim conștienți că schimbarea necesită muncă, timp și neapărat să acceptăm faptul că primarul de unul singur nu poate schimba lumea, e nevoie ca prioritățile pe care ni le-am trasat să fie priorități pentru fiecare dintre noi, fiecare om trebuie să fie implicat în acțiunile care îl privesc, să nu aștepte să facă cineva ceva pentru el. Fiecare trebuie să aibă inițiativă, să își dorească să schimbe ceva, să pună mâna să facă, nu doar să vorbească. Să facă curat, să plătească taxe, să nu arunce gunoaie, să planteze copaci. Altfel zis, fiecare dintre noi trebuie să contribuie prin ce poate. Și încă o rugăminte: să ne învățăm să susținem, să promovăm, să apreciem ceea ce se face în sat de către alții, nu numai să criticăm, să judecăm! Și chiar dacă realizările satului nu sunt pe potriva așteptărilor noastre, să ne punem întrebarea: dar ce am făcut eu pentru ca să fie mai bine? Să ne facem o radiografie a acțiunilor noastre, a comportamentelor noastre și să recunoaștem că pe departe nu suntem perfecți.

În această ordine de idei aș vrea să vă spun o altă poveste cu tâlc:

FEREAȘTRA SUFLETULUI

Am citit zilele acestea o poveste despre o familie care a primit de la o rudă în vârstă o casă într-un cartier foarte liniștit. Înainte de a se muta mama, tatăl și fiica lor mergeau câteva ore în fiecare zi pentru a scoate din casă lucrurile vechi, pentru a face curățenie și a pregăti cât mai bine locuința.

În prima dimineață când au ajuns în casă fiica a observat, privind pe fereaștra, o doamnă în vârstă care își întindea hainele abia spălate în balcon.

– Mamă, privește ce haine murdare întinde vecina noastră în balcon! Până și eu știu să spal mai bine decât ea! Poate ar trebui să merg s-o învăț cum se face! Sau poate să-i spun ce săpun să folosească...

Mama a privit la doamna în vârstă care își întindea rufele, a privit apoi la fiica ei și n-a spus nici un cuvânt.

Și așa, la fiecare două sau trei zile fiica repeta observațiile, în timp ce vecina își întindea rufele la soare.

După vreo lună fiica a rămas surprinsă văzând că vecina sa întindea pe sârmă cearșafuri mult mai curate, așa că i-a spus mamei sale:

– Privește, a învățat să spele rufele, cu toate că n-am avut timp să trec pe la ea să-i spun cum se face!

Mama s-a uitat zâmbind la ea și i-a răspuns:

– Nu, astăzi am reușit să vin ceva mai devreme decât tine și am spălat geamurile casei noastre!

Și în viață se întâmplă de multe ori la fel... Totul depinde de cât de curată este fereastra sufletului nostru, cea prin care observăm faptele celorlalți.

Înainte de a critica, potrivit ar fi să ne uităm la noi înșine și să ne curățăm sufletul pentru a putea vedea clar ceea ce se întâmplă în jurul nostru. Atunci am reuși să vedem și curățenia sufletească a celorlalți, chiar dacă ei nu sunt niciodată perfecți...

Stimați consilieri, consăteni, am lăsat în urmă încă un an de activitate a primăriei, a instituțiilor subordonate, un an în care sunt conștientă că am sperat la mai mult decât am reușit să facem, dar Vă asigur că am făcut tot ce a fost omenește posibil ca să onorăm încrederea ce ne-a fost acordată.

Rămân în continuare de părerea că “Prin muncă grea, perseverență și credință în Dumnezeu îți poți trăi visul” Benjamin Carson
DOAMNE AJUTĂ!